

Katholikus Ferdinánd és Izabella 3 hajót ad neki: Santa Maria, Pinto és Pinzon. 1492 október 12-én Watling (Guanachami) San Salvador-sziget feltalálása. További útjai, sorsa, Amerika elnevezése. További fölfedezések: Cabot testvérek Labradort, Cabral Braziliát, Balboa a Panama-szoroson át eljut a Csendes-óceánig. Magalhaens megkerüli Dél-Amerikát és körülhajózza a földet. Kalandorok keresik El-Dorádot. Cortez Ferdinánd Mexikóban. Perut Pizzaro Ferenc és Almagro, továbbá Luque Ferdinánd fedezik föl. Afrika körülhajózása, India, Kína és Európa között visszaáll a kereskedelem, de most már tengeren. Almeida és Albuquerque Kelet-India partjain, Ceylon szigetén és Hátsó Indiában vetik meg a gyarmatok alapját.

d) *A fölfedezések következményei.* Az őslakók kipusztulnak, lelketlen kalandorok kegyetlensége, szeszesisital.

A tudomány nagy fejlődése. A Föld kering a Nap körül. Kezdetét veszi az igazi világtörténelem.

A természettudomány nagy fejlődése.

Új iparcikkek: kultúrnövények, gyógyszerek. (Burgonya, gyapot, tengeri, festőanyagok, kakao, köles, chinahéj, dohány.)

A Földközi-tengeri államok elvesztik jelentőségüket, mivel a világkereskedelem útjai az óceánok lettek. (Spanyolország, Portugália, Anglia, Franciaország, Belgium, Hollandia és Dánia jelentősége.)

III. Összefoglalás. Mikor hajlott át a középkor az újkorba. Milyen gazdasági hatásokból, tudományos kutatásokból, művészeti hatásokból állapíthatjuk meg ezt? Mi a humanizmus? a reneszánsz? Kik voltak legnagyobb alakjai? Hazánkban ki terjesztette és virágoztatta fel a reneszánszt? Mit tudunk Mátyás udvaráról? Milyen következményekkel járt hazánkra nézve Amerika fölfedezése? (A terménygazdálkodás helyébe a pénzgazdálkodás lépett.) Rengeteg ember vándorol ki (kalandorok és kincsvágyók.) Hazánkra azért káros, mert Velence hanyatlásával lépést tartott a török terjeszkedése úgy tengeren, mint szárazföldön. A XVI. sz. elején már egyetlen állam sincsen a Földközi-tenger mellékén, amely szembe merne fordulni a szultán hajóhadával és kereskedelmével.

Elmélyítés-alkalmazás. Rajzolják meg a felfedezések térképét.

1942. október 1. hete.

Olvasmánytárgyalás.

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: Az ibolya álmai (Tompai Mihály) c. virágrege tárgyalása alapján.

Nevelési cél: Ne vágyakozzunk elérhetetlen célok után, elégedjünk meg a magunk sorsával.

V á z l a t.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődés-keltés. Milyen a sorsával elégedetlen ember? Miért szerencsétlen? Az a boldog, aki beéri azzal, amije van, olyan vágyai vannak, amelyek elérhetők.

b) Olvassunk egy költeményt arról, hogyan jár a sorsával elégedetlen?

II. *Tárgyalás.* Tompa Mihály bemutatása. A sajtómenti monda és rege költői feldolgozásának elsőrendű művésze. Életének főbb vonásai.

b) A költemény bemutatása.

c) Gondolatcsoportjai: A kis ibolya elégedetlen sorsával és vadrózsa szeretne lenni. Álmában vadrózsa lett, de zápor, vihar összetörte s fölébredve örült, hogy ibolya.

Mint hajnalkát a szülfával együtt, amelyre kúszott, a vilám lesujtotta.

Utoljára liliummá változott s koporsóba zárták egy halott kisleány mellé.

Mikor felébredt, örült, hogy még mindig szerény kis ibolya.

d) A költemény tartalmának elmondatása.

IV. *Alaki tárgyalás.* a) Kapcsolás a mondához. A mondában elbeszélte történeteket a nép elhiszi, mert történeti személyekhez, helyekhez vagy természeti jelenségekhez, emberi alkotásokhoz fűződik.

Az ibolya álmai c. költemény annyira mesés, hogy abban senki sem hisz, mert a valóságnak semmi nyoma sincs benne. Az ilyen történetek a népmesék.

b) *A rege.* Az irodalmilag feldolgozott népmesét regénynek nevezzük. Hivatkozás: Tompa, Árvalányhaj. Kisfaludy Sándor: Csobánc, Tátika, A balatoni kecskekörmök stb.

Összefoglalás.

Az elbeszélő költészet fajtái:

A mese a nép alkotása, célja a gyönyörködtetés.

A monda történeti személyekhez, helyekhez vagy a természet szokatlan jelenségeihez fűződő, többé-kevésbé költött elbeszélés.

(Hősmondák, történeti mondák, helyi mondák.)

A legenda vallásos tárgyú monda.

A virágregében a költő emberek lelki tulajdonságait példázza egyes virágokon.

Alkalmazás.

Mi a történeti magja a Keveháza c. mondának?

Van-e csodás elem a Rege a cscdaszarvasról c. hősmondában?

Krisztus és a madarak milyen műfajú költemény?

Milyen természeti jelenségekhez fűződnek a Galamboskő és a Kenyérkő c. mondák?

Milyen költemény A hű jobbágy, Jézus a vendég. A bűvár Kuné? Kik írták ezeket a költői műveket?

1942. október 2. hete.

Alkotmánytan,

VI. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A kormányzó vagy végrehajtó hatalom.

V á z l a t.

I. Előkészítés. a) Kapcsoló ismétlés. A törvényhozásról tanultak felújítása.

b) Célkitűzés.

II. Tárgyalás. Az alkotott és kiadott törvények végrehajtásáról a végrehajtó (kormányzó) hatalom gondoskodik. Rendelkezik és intézkedik, hogy a törvényeket az állami hatóságok (hivatalok) tudomásul vegyék s azokat az állampolgárokkal megismertessék. Utasítja a hatóságokat, (hivatalokat), hogy a törvényeket mely módon és mennyi idő alatt hajtsák végre, hogyan örködjenek a törvények tiszteletben tartásán, követése és a rendeletek megtartása fölött. A végrehajtó hatalmat alkotmányunk szerint a király gyakorolja felelős miniszterei útján. Az 1920. évi t. c. szerint a végrehajtó hatalmat jelenleg a kormányzó gyakorolja. Az államfő nevében a miniszterek gondoskodnak arról, hogy a törvényeket végrehajtsák, ők felelősek azért, hogy a vezetésük, kormányzásuk alá tartozó hatóságok (katonai hatóságok, államrendőrség, pénzügyigazgatóságok, tanügyi hatóságok, vármegyék, törvényhatósági városok, ipari, kereskedelmi, közlekedési hatóságok stb.) a kiadott törvényeknek az állam minden részében, a lakosságnak minden rétegében érvényt szerezzenek s hogy az állampolgárok ügyeinek intézése, a közigazgatás az állam érdekeinek megfelelően és az állam javára rendben, igazságosan és lelkiismeretesen történjék. *Nálunk az államfőnek* bármely rendelete, parancsa, határozata, kinevezése csak akkor érvényes, ha azt valamelyik miniszter ellenjegyezte, vagyis a kiadott rendeletért aláírásával felelősséget vállal. Felelős ezen kívül mindegyik miniszter az általa kiadott rendeletekért, a kormányzással járó cselekedeteiért az országgyűlés bármikor felelősségre vonhatja. Ezért nevezik felelős miniszteriumnak. Amely miniszterben az országgyűlés nem bízik (leszavazza), az kénytelen helyét otthagyni és lemondani. Ez a parlamentarizmus elve. A minisztereket az államfő nevezi ki, a többségben levő pártokból és az államfő előtt teszik le az esküt.

A miniszteriumok (miniszteri tárcák):
 miniszterelnökség,
 belügyminisztérium,